

Nordisk
ministerråd

ANALYSE NR. 01/2021

HAR NORDEN ET SPRÅK- FELLESSKAP?

At folk i Norden har forstått hverandre på dansk, norsk og svensk, er noe av det som har knyttet de nordiske landene sammen. Er det sånn også i dag? Nordisk ministerråd har spurt over 2000 unge i alderen 16–25 år i hele Norden om språkkunnskapene deres og holdninger til språk og kultur.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Innledning	6
Forskning har vist at språkforståelsen har blitt dårligere	8
Språkkunnskaper og holdninger til språk	10
Kulturopplevelser og språklæring	19
Utvalgte resultater i de forskjellige landene	22
Konklusjoner og refleksjoner	26
Vedlegg 1: Tabeller	30
Vedlegg 2: Metode	38
Vedlegg 3: Fremtidens kompetanser – Nordisk ministerråd for utdanning og forskning	39
Vedlegg 4: Nordiske avtaler om språk	40
Kilder	41

Forord

Det er mye som har knyttet de nordiske landene sammen. Våre felles verdier og lignende samfunnssystemer har vært viktige. Samtidig har språk- og kulturfellesskapet blitt løftet frem som kjernen i det nordiske samarbeidet. Holdningen har vært at de fleste innbyggere i Norden med en forholdsvis liten innsats kan lære seg å kommunisere på tvers av de nært beslektede språkene dansk, norsk og svensk. Og at den språklige nærheten bidrar til å skape et fellesskap over grenser.

Språk kan være gjensidig forståelige også andre steder i verden. Det unike med det nordiske samarbeidet er den politiske satsingen på språk for å styrke opplevelsen av samhörighet i en region.

Dagens nordiske språklandskap ser samtidig annerledes ut enn for 60 år siden. De unge har vokst opp i en globalisert verden hvor engelsk er allestedsnærværende og de nordiske språkene kanskje oppleves litt fjernere. På den bakgrunnen har Nordisk ministerråd spurt over 2000 unge i hele Norden om hvordan de ser på språk og kultur, og hvor godt de mener at de forstår hverandre på de skandinaviske språkene.

Nordisk ministerråd arbeider med å realisere visjonen vår om at Norden skal bli verdens mest bærekraftige og integrerte region. Et av målene er å øke barn og unges kunnskaper om nabolandenes språk og kultur. Vi skal huske på at språk læres og brukes av individer. Det betyr at vi aldri blir ferdige med å styrke språk- og kulturforståelsen i Norden. Resultatene i denne undersøkelsen – de nasjonale forskjellene, interessen for ulike språk og kulturer og sammenhenger mellom språkkunnskaper og holdninger til språk – kan gi oss indikasjoner på hvor vi kan gjøre en innsats, når undersøkelsen fremfor alt tyder på at de unges forståelse av skandinaviske språk er svekket.

Rapporten er skrevet av Andrea Skjold Frøshaug og Truls Stende ved Analyse- og statistikkenheten i Nordisk ministerråds sekretariat. Spørreundersøkelsen er gjennomført av Novus på oppdrag fra Nordisk ministerråd. Norstat gjennomførte intervjuene i Sverige, Norge, Danmark, Finland og Åland. For Island var det Gallup, for Færøyene DMA og for Grønland HS Analysis som gjennomførte intervjuene, som underleverandører til Novus/Norstat.

København, desember 2020

Paula Lehtomäki

Generalsekretær, Nordisk ministerråd

Foto: Johnér

Sammendrag

At folk i Norden har forstått hverandre på dansk, norsk og svensk, er noe av det som har knyttet de nordiske landene sammen. Imidlertid endrer språklandskapet seg hele tiden. De unge er oppvokst i et globalisert Norden hvor engelsk er en del av hverdagen. På den bakgrunnen har Nordisk ministerråd spurt over 2000 unge i alderen 16 –25 år i hele Norden om språkkunnskapene deres og holdninger til språk og kultur.

Kort oppsummert viser undersøkelsen at de unges opplevde forståelse av de skandinaviske språkene varierer kraftig mellom de nordiske landene og mellom språkene. I flere land er det store andeler som er uenige i at det er enkelt å forstå ett eller flere av de skandinaviske språkene. Resultatene aktualiserer noen komplekse spørsmål om Norden og språk:

- Hva blir konsekvensene av den svekkede språkforståelsen for det som ofte kalles *den nordiske integrasjonen*, det vil si hvordan de nordiske befolkningene og landene er knyttet sammen over grensene? Hva kommer det for eksempel til å bety for mulighetene til å arbeide i andre nordiske land?
- Hvordan påvirker den utfordrede språkforståelsen *den nordiske identiteten* – det vil si hvor nordiske folk føler seg?
- Hvordan kan Nordisk ministerråd bidra til å styrke språkforståelsen og kunnskapen om Nordens språk i fremtiden?

Språkforståelse og -kunnskaper

Vi spurte de unge om deres forståelse og beherskelse av forskjellige språk – med vekt på de skandinaviske språkene.

- I hele Norden synes 62 prosent av de unge at norsk er lett å forstå. Den samme andelen mener svensk er lett å forstå, mens betydelig færre, 26 prosent, mener det samme om dansk. Det nordiske gjennomsnittet (hvor landenes resultater er vektet etter størrelsen på befolkningen) skjuler store forskjeller mellom landene.
- Flest mener det er enkelt å forstå skandinaviske språk på Færøyene og i Norge.
- Spesielt i Finland, på Grønland og Island er det relativt mange som er uenige i at det er enkelt å forstå ett eller flere av de skandinaviske språkene.

- Ser man kun på de skandinaviske landene, knirker det i nabo­språkforståelsen mellom svensk og dansk. Bare 23 prosent av unge svensker mener det er lett å forstå dansk, og 40 prosent av danske unge mener det samme om svensk.
- Nesten alle unge i Norden (95 prosent) mener engelsk er lett å forstå. Den engelske innflytelsen er generelt sterk. Hele 65 prosent svarer at det iblant er enklere å formulere seg på engelsk enn på morsmålet, og 62 prosent svarer at engelsk har stor innflytelse på deres eget språk.
- Samtidig er to tredjedeler enige i at det å forstå skandinaviske språk er en viktig del av det nordiske fellesskapet.

Valg av språk

Et levende språkfellesskap blant de unge i Norden avhenger av at de benytter skandinaviske språk når de møter hverandre. Derfor spurte vi om hvilke språk de velger i forskjellige situasjoner og hvorfor.

- Andelen som bruker et skandinavisk språk når de møter noen som snakker et annet skandinavisk språk, er omtrent like stor som andelen som benytter engelsk. Begge er på rundt 60 prosent (respondentene kunne oppgi flere svaralternativer her). Resultatene varierer mye fra land til land. Undersøkelsen tyder på at språkvalget avhenger av situasjonen.
- Unge nordmenn bruker i minst grad engelsk når de møter noen som snakker et annet skandinavisk språk (36 prosent oppgir at de gjør det).
- Litt over ni av ti unge i Norden oppgir at de skriver på det nasjonale hovedspråket i sosiale medier, mens omtrent seks av ti også skriver på engelsk.
- De mest tungtveiende grunnene til valget av språk på sosiale medier er at så mange som mulig forstår det som blir skrevet, og at venner benytter språket. Kultur og identitet ser ut til å bety mindre.

Kulturopplevelser og språk

Det nordiske språk- og kulturfellesskapet nevnes ofte i samme åndedrag, og vi ville derfor undersøke hvilke språk de unge møter i kulturopplevelser, og hva de mener kan hjelpe dem med å lære seg språk.

- Nesten alle hadde opplevd kultur på engelsk (96 prosent) i løpet av de siste to månedene, mens litt under halvparten hadde møtt på kulturopplevelser på et annet nordisk språk enn det nasjonale hovedspråket.
- De fleste unge velger kultur på et annet nordisk språk fordi det har et interessant innhold (63 prosent) eller er underholdende (42 prosent). Færre valgte det fordi de hadde lyst til å lære seg språket (23 prosent).

Foto: Jakob Boserup

Innledning

I Norden har vi tradisjonelt ment at det nordiske språkfellesskapet styrker opplevelsen av samhörighet mellom innbyggerne i regionen. At vi har forstått hverandre på norsk, svensk og dansk, har lagt til rette for kommunikasjon, mobilitet over grensene og gjensidig tillit. Det har vært avgjørende for at Norden har blitt en tett sammenvevd region, og at det har oppstått et omfattende nordisk samarbeid.

De som forstår et av de andre skandinaviske språkene, har bedre muligheter til å studere i Norden og enklere tilgang til det felles arbeidsmarkedet. Tidligere studier har også vist at innbyggerne oppfattet muligheten til å kunne utnytte hele Norden for å jobbe, studere eller bo som en av de største fordelene med det nordiske samarbeidet.¹

Den gjensidige språkforståelsen har også utgjort mye av den nordiske identiteten – det at folk har følt seg som nordiske og en del av Norden. Videre har de skandinaviske språkene en særlig status i det offisielle nordiske samarbeidet, hvor arbeidsspråket hovedsakelig er skandinavisk og engelsk unngås.

Det offisielle nordiske språksamarbeidet har i lang tid vært rettet mot barn og unge og forståelsen deres av dansk, norsk og svensk. De unges forståelse av de skandinaviske språkene er spesielt viktig, blant annet fordi det er de unge som skal føre det nordiske samarbeidet inn i fremtiden.

I de siste 20 årene har imidlertid språklandskapet endret seg. Studier fra 2000-tallet har vist at unge er dårligere til å forstå skandinavisk og behersker engelsk vesentlig bedre enn tidligere generasjoner (se neste kapittel). Innflytelse fra engelsk, ny teknologi og sosiale medier har forandret hvordan de unge kommuniserer, bruker språk og konsumerer kultur.

Nordisk ministerråd har gjennomført en spørreundersøkelse til unge i Norden om språkforståelse og holdninger til språk og kultur. Vi har spurt de unge om hvor godt de forstår forskjellige språk, hvordan de benytter språk, og hvilke språk de møter i ulike kulturopplevelser. Rapporten belyser også aktuelle temaer som påvirker de unges språkbruk: innflytelse fra engelsk, ny teknologi og sosiale medier. Den tar også for seg unges holdninger til språk i Norden – blant annet om de unge selv synes det nordiske språkfellesskapet er viktig. Spørreundersøkelsen omfatter over

1. Andreasson, U. & T. Stende, «Ett värdefullt samarbete», i NMR Analyse 2017:3 (2017)

2000 telefonintervjuer med unge i alderen 16–25 år i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøylene, Grønland og Åland.

Denne rapporten er bygget opp som følger: Først ser vi kort på tidligere forskning på feltet. Deretter ser vi i den første delen overordnet på resultatene, før vi skriver litt om hvordan hvert land skiller seg fra resten av Norden. I konklusjonen fokuserer vi på hvordan språkforståelsen kan påvirke det nordiske samholdet fremover.

Litt om Nordens språk

I Norden betraktes alle språk som likeverdige, men de har ikke samme rolle. I denne rapporten bruker vi begrepet *hovedspråk* om dansk i Danmark, finsk i Finland, norsk i Norge, islandsk på Island og svensk i Sverige. På Færøylene er det færøysk, på Grønland grønlandsk og på Åland er det svensk.

Mellom de nært beslektede og gjensidig forståelige nabospråkene dansk, norsk og svensk har vi et nordisk språkfelleskap. Forskjellige nasjonale minoritetsspråk og tegnspråkene i Norden har en særstilling. I tillegg omfatter det språklige mangfoldet i Norden flere ikke-nordiske språk som er kommet til Norden gjennom flere år.

De nevnte hovedspråkene tilhører tre ulike språkfamilier. Dansk, norsk, svensk, islandsk og færøysk tilhører alle den nordgermanske grenen av den indoeuropeiske språkfamilien. Dansk, norsk og svensk (inkludert finlandssvensk) er så nært beslektet at de er gjensidig forståelige. Islandsk og færøysk har også mange likheter, både med hverandre og de tre skandinaviske språkene, men er ikke gjensidig forståelig på samme måte på tvers av språkgrensene. Finsk (og de samiske språkene) er finsk-ugriske språk i den uraliske språkfamilien. Disse språkene er ikke umiddelbart gjensidig forståelige. Grønlandsk, som er et inuittisk språk, tilhører en tredje språkfamilie.

Det er store forskjeller mellom de ulike språkfamiliene når det gjelder den grammatiske oppbygningen, lydsystemet og ordforrådet. Dette gir de ulike nordboerne svært forskjellige utgangspunkt når det gjelder hvor lett eller vanskelig det er å forstå de skandinaviske nabospråkene. Noen skal kunne forstå de tre språkene med utgangspunkt i et nært beslektet morsmål, mens andre skal delta i språkfelleskapet med utgangspunkt i de fremmedspråkkunnskapene de har. Også språkernes historie gir språkene ulike forutsetninger som kommunikasjonsmiddel i Norden som region.²

Metodisk gjennomføring av spørreundersøkelsen

Novus gjennomførte denne spørreundersøkelsen på oppdrag fra Nordisk ministerråd. Norstat sto for telefonintervjuene i Danmark, Finland, Norge, Sverige og Åland. Gallup gjennomførte intervjuene på Island, mens DMA dekket Færøylene og HS Analysis Grønland (som underleverandører til Novus/Norstat).

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i form av telefonintervjuer i perioden desember 2019 til februar 2020. Den omfatter totalt 2092 ungdommer i alderen 16 til 25 år. I Danmark, Finland, Norge og Sverige ble det gjennomført ca. 400 intervjuer per land, på Island rundt 200 intervjuer, mens det på Færøylene og Grønland er gjennomført rundt 100 intervjuer. På Åland, med i underkant av 3000 ungdommer mellom 16 og 25 år, er det kun gjennomført 78 intervjuer. Det er lite sammenlignet med de andre landene, men det var ikke mulig å få til flere intervjuer. Likevel representerer svarene en andel av den totale populasjonen som det er mulig å generalisere ut fra. Når vi skriver om hva de unge i hele Norden mener om ulike spørsmål, veier resultatene fra noen land tyngre enn andre. Det er fordi landenes resultater vektet etter antall unge i alderen 16–25 år i hvert land. Sverige påvirker dermed resultatet mest, mens Island, Færøylene, Grønland og Åland påvirker resultatet minst. Vi har valgt denne fremgangsmåten for å undersøke hva hele befolkningen i Norden mener, og da var det rimelig at alle unges meninger teller like mye. Resultatene vektet også etter alder og kjønn. Se metodebilaget for mer informasjon.

2. Sletten, I.S. (red.), «Nordens språk med rötter och fötter», i Nord 2004:9 (2004)

Foto: Unsplash

Forskning har vist at språkforståelsen har blitt dårligere

Håller språket ihop Norden? fra 2005 er den mest omfattende og kjente språkundersøkelsen i Norden. Forskningsrapporten, som var utført av Lars-Olof Delsing og Katarina Lundin Åkesson, beskriver den faktiske forståelsen av nabospråkene dansk, norsk og svensk i tillegg til forståelsen av engelsk blant videregående elever i alderen 16–19 år i hele Norden. Rundt 850 elever ble testet i Danmark, Norge og Sverige, mens 450 elever ble testet i resten av Norden. Et mindre antall av elevenes foreldre inngikk også i studien, for å kunne sammenligne med den eldre generasjonens språkforståelse. Undersøkelsen sammenlignet de unges testresultater både med foreldrenes resultater og en undersøkelse gjort blant unge soldater i 1972 (Maurud-undersøkelsen). Undersøkelsen konkluderte med at språkforståelsen mellom dansk, norsk og svensk i Norden hadde gått ned blant ungdommen i løpet av de 30 årene. Et interessant funn var at nordmenn forstod nabospråkene best blant dansk-, norsk- og svensktalende, mens færingar var klart best på dansk og norsk og nest best på svensk i hele Norden.³

Studien viste videre at forståelsen av engelsk var jevnt god i hele Norden. De gode engelskkunnskapene har blitt brukt til å stille spørsmålstegn ved både nødvendigheten av og fremtiden til det nordiske språkfellesskapet. Delsing og Åkesson påpekte også at forståelsen mellom unge dansk- og svensktalende var blitt merkbart svakere i løpet av en generasjon. Spørreskjemaundersøkelsen *Dansk og svensk – Fra nabosprog til fremmedsprog?* utført av Robert Zola Christensen og Mari Bacuin i 2012–2013 understøtter dette resultatet, selv om denne studien ikke måler faktisk forståelse, men hvordan unge opplever den gjensidige muntlige språkforståelsen. Konklusjonene bygger på en spørreundersøkelse med til sammen nesten 450 danske og svenske elever fra 16 til 18 år i Øresundsregionen.⁴

Du skal bare kaste deg ut i det fra 2016 var en pilotstudie basert på intervjuer med 31 ungdommer fra hele Norden. Alle ungdommene hadde arbeidet eller studert i et

3. Delsing, L.-O. & K.L. Åkesson, «Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdommars förståelse av danska, svenska och norska», i TemaNord 2005:573 (2005)

4. Christensen, R. og M. Bacuin, «Dansk og svensk – fra nabosprog til fremmedsprog?», i Språk i Norden, (2013) s. 67–82

skandinaviskspråklig naboland. I samsvar med Delsing og Åkesson i 2005 konkluderer forfatteren Eva Theilgaard Brink med at færingar og nordmenn er de dyktigste til å forstå nabospråkene, og at nordmenn er enklast å forstå. Brink finner også ut at engelsk er mest brukt i situasjoner hvor man ikke vil tape ansikt – som for eksempel arbeidsrelaterte situasjoner hvor man ikke vil bli misforstått eller selv misforstå. Engelsk oppfattes som mer effektivt fordi det er et språk alle parter behersker på like vilkår, men unge nordboere snakker ikke nødvendigvis engelsk sammen hele tiden. I mindre formelle sosiale sammenhenger er de mer tilbøyelige til å snakke skandinavisk, fordi det da er mer tid og trygghet til å avklare eventuelle misforståelser. Flere av informantene i studien hevder at bruken av engelsk gjør samtalerne mer formelle og mindre frie og dermed fører til en viss distanse til samtalepartnerne. Flere ungdommer påsto at de risikerte å bli ekskludert fra sosiale fellesskaper om de ikke kunne kommunisere med nabospråkene. Mange foretrekker derfor ofte å snakke skandinavisk, enten ved å lære det lokale språket eller å snakke det skandinaviske språket de selv kan best – med eventuelle språklige tilpasninger. Språket brukes på den måten til å bygge relasjoner, altså som et sosialt lim.⁵

Oppsummert viser disse undersøkelsene at språkforståelsen mellom dansk, norsk og svensk har blitt dårligere blant unge mennesker i Norden, særlig mellom dansk og svensk, og at forståelsen av engelsk er god.

I likhet med disse studiene handler denne rapporten om hvor godt unge nordboere forstår de skandinaviske språkene og engelsk. Rapporten gir et oppdatert bilde av situasjonen og komplementerer funnene i tidligere undersøkelser.

5. Brink, E.T., *Man skal bare kaste sig ud i det – En interviewundersøgelse af unge i Nordens nabosprogsforståelse i praksis* (2016)

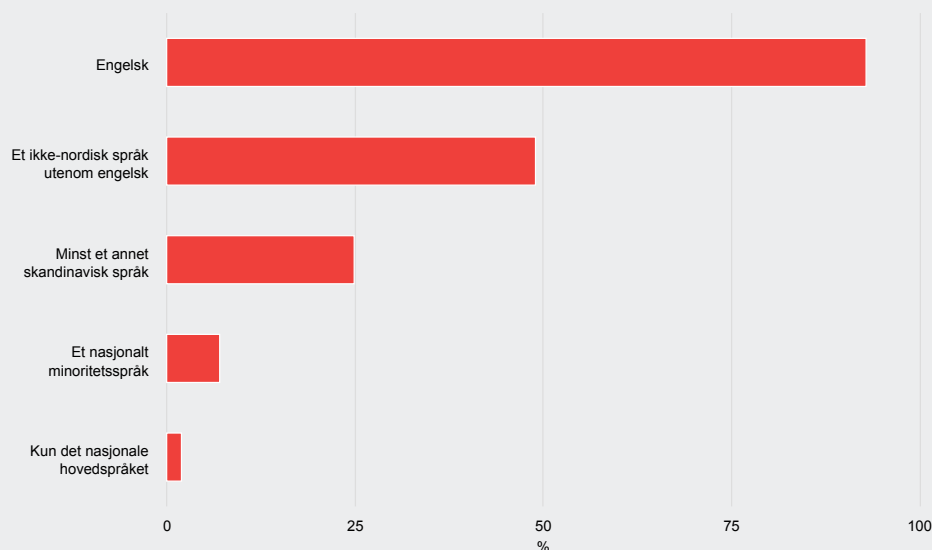
Foto: Unsplash

Språkkunnskaper og holdninger til språk

Så ser vi på resultatene fra spørreundersøkelsen.

For å få en oversikt over språkkunnskapene til unge i Norden spurte vi hvilke språk de snakker og/eller skriver utover det nasjonale hovedspråket.⁶ Vi vet ikke på hvilket nivå respondentene behersker språkene, utover at de selv oppgir at de prater og/eller skriver språkene. Med andre ord betyr ikke det å ha språkkunnskaper i denne sammenhengen at språket beherskes perfekt. Figur 1 viser et utvalg resultater.

6. I denne undersøkelsen er hovedspråkene i de nordiske landene: dansk i Danmark, finsk i Finland, norsk i Norge, islandsk på Island og svensk i Sverige. På Færøylene er det færøysk, på Grønland grønlandsk og på Åland er det svensk.

Figur 1: Hvilke språk utover det nasjonale hovedspråket prater du og/eller skriver du på?

I likhet med tidligere forskningsrapporter ser vi at majoriteten av nordisk ungdom (93 prosent) mener at de har gode engelskkunnskaper. Dette gjelder stort sett alle de nordiske landene. Hvis vi bryter ned tallene på forskjellige land, ser vi at unge respondenter på Island i noe høyere grad enn resten av Norden oppgir at de prater og/eller skriver engelsk (98 prosent), mens Grønland har den laveste andelen (78 prosent).

Ser vi på figur 1, legger vi merke til at halvparten (49 prosent) av de unge respondentene i Norden svarer at de snakker et ikke-nordisk språk utover engelsk. Det er flest som svarer dette i Danmark (57 prosent) etterfulgt av Sverige (54 prosent).

Én av fire unge i Norden snakker eller skriver et skandinavisk språk utover det nasjonale hovedspråket. Bryter vi disse tallene ned på forskjellige land, ser vi at dette gjelder stort sett de landene hvor det ikke er et skandinavisk hovedspråk og språket undervises på skolen. I Finland svarer 72 prosent at de behersker svensk, mens 97 prosent av unge færingar, 71 prosent av unge grønlendere og 55 prosent av islendingene svarer at de snakker eller skriver dansk.⁷ På Færøyene svarer et relativt høyt antall at de også skriver eller snakker norsk (43 prosent).

Videre kan vi se at 7 prosent av de unge i Norden svarer at de snakker «et nasjonalt minoritetsspråk».

Det er kun 2 prosent av de unge i Norden som bare snakker det nasjonale hovedspråket. Totalt snakker eller skriver godt over halvparten av unge i Norden tre språk eller flere (62 prosent), mens 36 prosent snakker eller skriver hovedspråket og ett språk til.

Av de som er født i utlandet selv eller har minst én forelder som er født utenfor Norden, oppgir 75 prosent at de snakker et ikke-nordisk språk utover engelsk. En medvirkende faktor til at såpass mange snakker et ikke-nordisk språk utover engelsk, er at de lærer seg et av disse språkene på skolen.

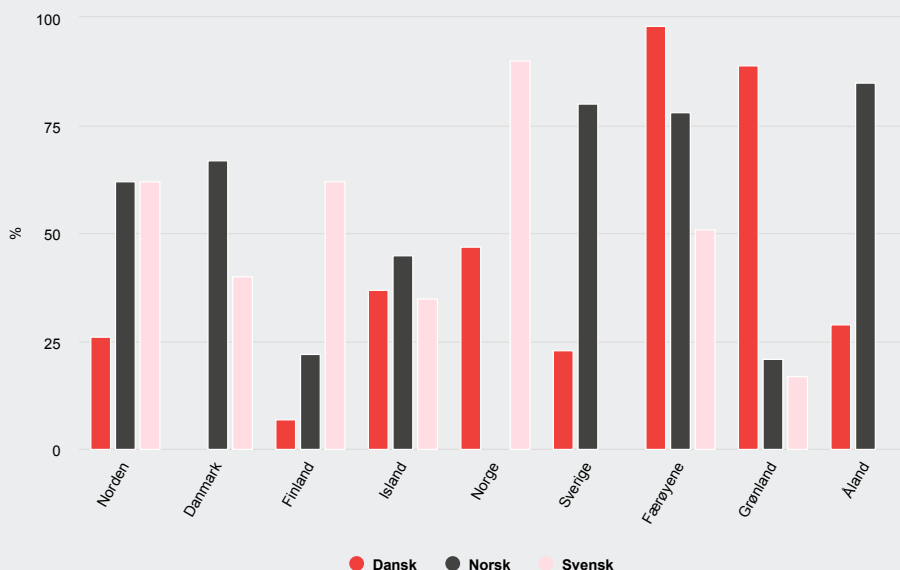
7. Rundt fem prosent av befolkningen i Finland har svensk som morsmål. Undersøkelsen skiller ikke mellom dem og de som har finsk som morsmål.

Store variasjoner i forståelsen av de skandinaviske språkene

Flere undersøkelser har vist at unge i Norden forstår norsk, svensk og dansk dårligere enn før, og det er en utbredt oppfatning at en del unge i Norden slår over til engelsk når de møter andre nordboere.⁸ Hvordan ser det ut i 2020?

Undersøkelsen la frem ulike påstander som respondentene skulle si seg enige eller uenige i. Et av spørsmålene var om de unge syntes det er enkelt å forstå hvert enkelt skandinavisk språk (De danske, norske, svenske og ålandske respondentene ble ikke spurt om hvor enkelt det er å forstå hovedspråket i disse landene). Dette handler altså om de unge selv mener det er enkelt å forstå språkene, og ikke den faktiske språkforståelsen. Det kan hende de unge egentlig forstår språkene dårligere eller bedre enn de oppgir. For eksempel viste undersøkelsen *Man skal bare kaste sig ud i det* at det første møtet med nabospråket kan føles som et sjokk, fordi ungdommen trodde at forskjellene mellom språkene var mindre. Dette gjaldt unge nordboere som flyttet til et av nabolandene for å studere eller arbeide.⁹ Også undersøkelsen til Christensen og Bacuin tydet på at de som hadde erfaring med nabospråk, hadde lavere forventning til å forstå språkene.¹⁰

I hele Norden mener 62 prosent av de unge at norsk og svensk er lette språk å forstå, mens betydelig færre (26 prosent) mener dansk er lett. Dette gjennomsnittet skjuler store forskjeller mellom landene. Forskjellene skyldes at de unge i hvert land har vidt forskjellige forutsetninger for å forstå de skandinaviske språkene. Derfor er det nødvendig å bryte ned resultatene på land og språk, se figur 2.

Figur 2: Andelen unge som er enige i at det er lett å forstå henholdsvis dansk, norsk eller svensk.

Note: De danske, norske, svenske og ålandske respondentene ble ikke spurt om hvor lett det er å forstå hovedspråket i disse landene. Derfor finnes ikke disse kolonnene i figuren.

8. Noe det også finnes empirisk grunnlag for når det gjelder nordmenn og dansk, se Språkrådets artikkel [Unge snakkar engelsk med danskar](#)

9. Brink, E.T. (2016)

10. Christensen, R. og M. Bacuin (2013)

Av de unge i Norden mente 62 prosent det var enkelt å forstå norsk. Den største andelen som mener det, finner vi på Åland (85 prosent), tett etterfulgt av Sverige (80 prosent) og Færøyene (78 prosent). I Danmark svarer 67 prosent av de unge at norsk er lett. Majoriteten av unge på Grønland og i Finland anser norsk som vanskelig.

I likhet med norsk mente 62 prosent av de unge i Norden at svensk var lett å forstå. Nesten alle respondentene fra Norge var enige i denne påstanden (90 prosent), det er flest i Norden. Danskene, derimot, synes svensk er adskillig vanskeligere. Kun 40 prosent er enige i at språket er lett, sammenlignet med 62 prosent i Finland og 51 prosent på Færøyene. Majoriteten av de unge på Island (63 prosent) og Grønland (83 prosent) er ikke enige i at svensk er et språk det er lett å forstå.

Dansk ser ut til å være det skandinaviske språket som det er vanskeligst å forstå. Bare 26 prosent totalt i Norden mente det var enkelt å forstå. Ser vi bort fra Færøyene og Grønland, er majoritetene i resten av landene uenige i at dansk er et lett språk. Som vi kan se av figur 2, svarer 47 prosent av de unge nordmennene, 37 prosent av islendingene, 23 prosent av svenskene og 7 prosent av finlenderne i studien at dansk er lett å forstå.

Tidligere studier peker på at den spesielle lydstrukturen i dansk, med blant annet uvanlig mange vokaler og svake konsonantlyder, gjør det vanskelig å tyde hvor et ord starter og ender, og hvilken bøyningsform som er brukt. Det er altså uttalen av ordene som gjør dansk vanskelig å forstå.¹¹

Undersøkelsen viser videre at nordmenn og færingar forstår de skandinaviske språkene best. Det bygger opp under resultatene som Delsing og Åkesson fant i sin undersøkelse av faktisk språkforståelse i 2005.¹² Dybdeintervjuene fra undersøkelsen til Brink i 2016 understøtter også at nordmenn i større omfang forstår nabospråkene bedre. Brinks undersøkelse viste at de ikke-norske nordiske informantene som bodde i Norge, opplevde en større grad av forståelse enn informantene som flyttet til Danmark og Sverige.¹³

Mens norsk og dansk har store likheter i ordforrådet, deler norsk store deler av lydsystemet med svensk. Det betyr at nordmenn har et bedre utgangspunkt enn svenskene for å forstå det danske ordforrådet og et bedre utgangspunkt enn danskene for å forstå svensk uttale. Dansker og svensker må i større grad anstrenge seg når de skal prøve å forstå hverandres språk.¹⁴

Det kan være nordmenn har god skandinavisk språkforståelse fordi de er vant til en stor dialektvariasjon i språket fra hjemlandet.¹⁵ En forklaring på at nordmenn forstår svensk relativt godt, kan være at mange svensker bor i de større byene i Norge, og at mange dermed er vant til å høre svensk. Norge deler også en lang grense med Sverige, og mange nordmenn reiser til Sverige på fritidsreiser.

Færingene kommer også ut på topp i skandinavisk språkforståelse. Det kan blant annet skyldes at færøysk deler store deler av ordforrådet med de skandinaviske språkene, det undervises i dansk fra en tidlig alder, og de er åpne for å låne internasjonale ord – da mest gjennom dansken.¹⁶

Mens grønlendere forstår dansk godt, har de store problemer med å forstå svensk og norsk. I motsetning til færingene har de et ikke-nordisk språk som morsmål og har derfor ingen støtte i sitt eget ordforråd til å gjette på skandinaviske ord som ikke finnes på dansk. På Island var det mellom 35 og 45 prosent som mente det var enkelt å henholdsvis forstå norsk, svensk og dansk. Islendingene har i likhet med færingene et nordisk språk som morsmål, men de har en streng holdning til lånord og lærer ikke dansk som undervisningsspråk, men som et fremmedspråk.¹⁷

De unge fra Finland som ikke tilhører mindretallet med svensk som morsmål, har de dårligste forutsetningene for å forstå de skandinaviske språkene: De snakker et ikke-nordisk språk som

11. Bleses et al., «Early vocabulary development in Danish and other languages; A CDI-based comparison», i *Journal of child language* 35:3 (2008)

12. Delsing, L.-O. & K.L. Åkesson (2005)

13. Brink, E.T. (2016)

14. Delsing, L.-O. & K.L. Åkesson (2005)

15. Brink, E.T. (2016)

16. Delsing, L.-O. & K.L. Åkesson (2005)

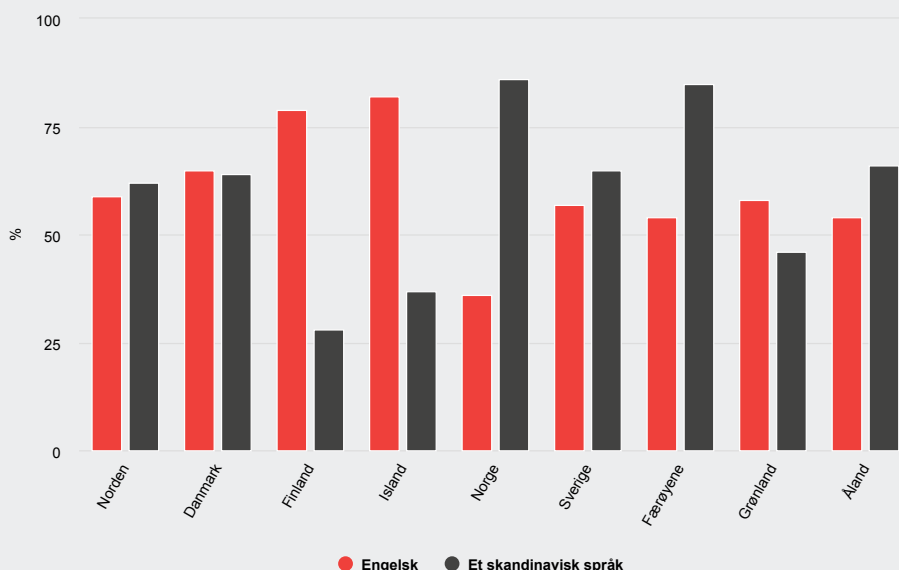
17. Ibid.

morsmål, har ingen skandinaviske språk som undervisningsspråk og lærer svensk som fremmedspråk. Finsk er et stort nok språk til å være selvforsynt med litteratur og kultur på eget språk.¹⁸ Undersøkelsen reflekterer dette: Av unge finlendere mente bare 7 prosent det var enkelt å forstå dansk og 22 prosent norsk (62 prosent mente det var enkelt å forstå svensk).

Vi spurte de unge om de mente at det å forstå dansk, norsk eller svensk er en viktig del av det nordiske fellesskapet.¹⁹ I hele Norden var 66 prosent enige i det. Undersøkelsen viste en sammenheng mellom denne påstanden og forståelsen av de skandinaviske språkene. Det var flest som var enige i påstanden i Norge og på Færøyene, henholdsvis 83 og 90 prosent, og det er også her vi finner de unge med den beste forståelsen av skandinaviske språk.

Unge bruker både engelsk og skandinavisk i møte med hverandre

Vi spurte de unge om hvilket språk de bruker når de treffer noen som prater et annet skandinavisk språk.²⁰ Litt over 60 prosent svarer et skandinavisk språk, mens 59 prosent oppgir at de velger engelsk. Det var mulig å velge flere svaralternativer, og det er altså en del som angir at de ville benyttet både engelsk og skandinaviske språk. Se figur 3. Litt under to av ti la til at språket de valgte, var avhengig av situasjonen de befant seg i (ikke oppgitt i figuren, se vedlegg).

Figur 3: Hvilke språk bruker du hovedsakelig når du treffer noen som snakker et annet* skandinavisk språk? Andelene som svarte engelsk eller et skandinavisk språk (det var mulig å velge begge svaralternativene)

* «Annet» var inkludert i spørsmålet kun i landene hvor hovedspråket er et skandinavisk språk.

18. Ibid.

19. Hvilke språk som ble inkludert i spørsmålet, varierte fra land til land.

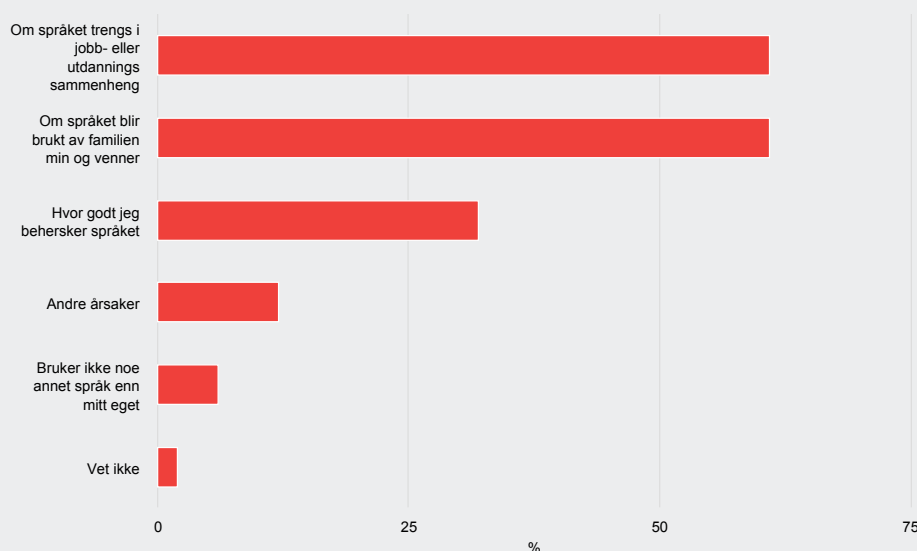
20. Respondentene fra Finland, Færøyene, Island og Grønland ble spurt om hvilket språk de ville valgt hvis de møtte noen som snakket et skandinavisk språk.

Som figuren viser, ville en langt større andel norsk ungdom (86 prosent) enn det nordiske gjennomsnittet brukt et skandinavisk språk (for det meste norsk). De er også minst tilbøyelige til å snakke engelsk. Igjen er det likheter mellom norsk og færøysk ungdom. Av de unge fra Færøyene ville 85 prosent benyttet et skandinavisk språk (hovedsakelig dansk). Islendinger og finlendere, men også unge dansker, svarer i større grad at de benytter seg av engelsk.

De unge kunne oppgi at de brukte en blanding av skandinaviske språk. Det var seks prosent som gjorde det totalt, og flest på Færøyene (35 prosent), i Danmark (16 prosent) og Island (10 prosent). Det kan skyldes at de tilpasser språket blant annet fordi de antar at dansk uttale er vanskelig å forstå for andre nordboere.

Det ser ut til å være en sammenheng mellom forståelsen av de skandinaviske språkene og om de unge velger å prate engelsk eller skandinavisk. I Finland og på Island finner vi de største andelen som velger engelsk. Der er det også relativt mange som oppgir at de har problemer med å forstå skandinaviske språk. Motsatt velger færrest engelsk i Norge og på Færøyene, hvor forståelsen av skandinaviske språk også er best. Det at relativt mange unge dansker velger engelsk, kan henge sammen med at mange i Norden synes dansk er vanskelig å forstå. Det støttes opp av at det også er flest dansker som legger til at språkvalget avhenger av situasjonen (38 prosent), og at en relativt stor andel velger en blanding av skandinaviske språk (16 prosent) (se tabellvedlegg).

Som nevnt tidligere påvirker også situasjonen språkvalget. Tidligere forskning viser at engelsk først og fremst benyttes når unge vil unngå misforståelser eller unngå å tape ansikt i situasjoner hvor det er viktig at alle forstår budskapet. Skandinavisk, derimot, brukes når man ønsker å skape tettere sosiale relasjoner.²¹

Figur 4: Hva avgjør hvilket språk du benytter i hverdagen?

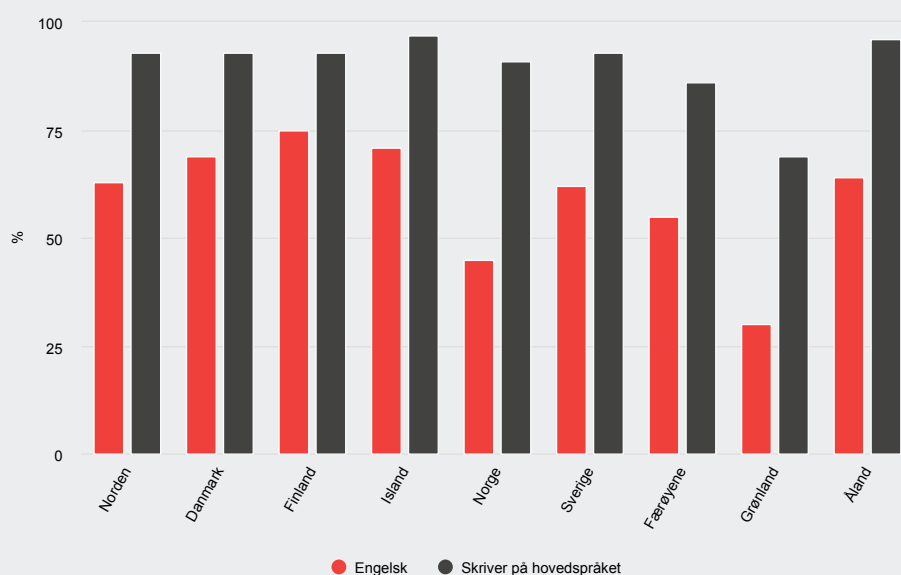
21. Brink, E.T. (2016)

Hvilke språk bruker de unge i hverdagen

Vi spurte også om hva som avgjør hvilke språk unge bruker i sin hverdag. Figur 4 viser resultatene for Norden totalt (flere svar var mulig).

Begrunnelsene flest oppga, var om språket blir snakket i jobb- eller utdanningssammenheng (61 prosent), og om språket brukes av familie og venner (61 prosent). En mindre andel svarer at det handler om hvor bra de behersker språket (32 prosent).

De unges medievaner har endret seg drastisk de siste ti årene. Sosiale medier har fått stor plass i hverdagen. På spørsmål om hvilke språk som anvendes på sosiale medier, svarer ni av ti unge at de skriver på det nasjonale hovedspråket, mens så mange som 63 prosent oppgir at de skriver på engelsk (det var mulig å velge begge alternativer). Resultatene varierer mye fra land til land. Se figur 5.

Figur 5: Andelen unge som skriver på det nasjonale hovedspråket og på engelsk i sosiale medier

Engelsk blir minst brukt av de unge på Grønland (30 prosent) og i Norge (45 prosent). I Finland, derimot, bruker tre av fire engelsk i sosiale medier – den høyeste andelen i Norden.

Færrest ungdom skriver på hovedspråket på Grønland. Bryter vi ned resultatene enda mer (ikke oppgitt i figuren), ser vi at en stor andel der velger å skrive på dansk (37 prosent). Også på Færøyene skriver mange på dansk (33 prosent). Island og Finland har også noen unge som iblant skriver på et skandinavisk språk, rundt 10 prosent. I Finland skrives det på svensk (hvor rundt fem prosent har det som morsmål), mens på Island dekker andelen både dansk (6 prosent), norsk (2 prosent) og svensk (2 prosent). I de øvrige nordiske landene skriver de unge fremfor alt på hovedspråket eller engelsk.

Å nå ut til andre og bli forstått påvirker de unges språkvalg i stor grad. På spørsmål om hva som avgjør hvilke språk de benytter på sosiale medier, og hvor de unge kunne benytte flere svaralternativer, er det flest (58 prosent) som svarer at det avgjørende er at så mange som mulig skal forstå. Det språket venner benytter, har også en betydelig påvirkning (54 prosent). Litt færre svarer at språkvalget påvirkes av hvor godt de behersker språket (27 prosent), om språket

er en del av deres identitet (25 prosent) og at språket er en del av deres kultur (24 prosent).

Unge finlendere er de som i størst grad svarer at språket de bruker i sosiale medier, avhenger av at så mange som mulig skal forstå det man skriver. Det rimer med at et flertall der bruker engelsk.

Den engelske innflytelsen er sterk

Diskusjonene om hvordan engelsk påvirker de nordiske språkene, har pågått lenge. Denne studien la frem fire påstander om engelsk som ungdommen kunne si seg enige eller uenige i. Se tabell 1.

Tabell 1: Andelen unge som er enige i følgende påstander

Påstand	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Det er lett å forstå engelsk	95 %	96 %	93 %	95 %	95 %	95 %	93 %	78 %	99 %
Av og til er det enklere å uttrykke seg på engelsk enn på morsmålet mitt	65 %	70 %	58 %	49 %	67 %	64 %	40 %	71 %	61 %
Engelsk har stor innflytelse på morsmålet mitt	62 %	72 %	46 %	55 %	64 %	62 %	60 %	69 %	75 %
Det er nok å forstå engelsk som eneste fremmedspråk	57 %	49 %	54 %	38 %	58 %	64 %	28 %	46 %	53 %

Ikke overraskende svarte nesten alle at engelsk er lett å forstå. En forklaring på de nordiske ungdommenes gode engelskkunnskaper er at språket er på timeplanen tidlig i skolegangen, at de lytter til engelsk på nettet og i mediene, og at de nordiske språkene i stadig høyere grad låner inn engelske gloser og uttrykk.²² Som vi har sett, bruker også mange unge engelsk i sosiale medier, noe som kan bidra til å normalisere bruken av engelsk og dermed senke terskelen for å bruke engelsk i andre sammenhenger.

Godt over halvparten av unge nordboere er enige i at engelsk har stor innflytelse på morsmålet, og at det iblant er enklere å formulere seg på engelsk enn på sitt eget morsmål. Dette sier noe om hvor omfangsrik påvirkningen er, og hvor gode de unge har blitt til å prate og forstå engelsk.

Samtidig som ungdom i stor grad påvirkes av engelsk, mener 84 prosent av nordisk ungdom at man bør ha gode kunnskaper i sitt lands majoritetsspråk for å kunne fungere i samfunnet, i studier og i arbeidslivet (ikke gjengitt i tabellen). Dette er de unge nordiske respondentene jevnt over enige om på tvers av regionen.

I hele Norden var 57 prosent av de unge enige i at engelsk er tilstrekkelig som det eneste fremmede språket, men her er det store variasjoner mellom landene. Svenskene er mest enige i påstanden, mens færøingene er minst enige.

De unge prioriterer ikke det nordiske språkfellesskapet

Vi spurte de unge om hva de mente det var viktigst å samarbeide om i Norden, og de kunne oppgi så mange samarbeidsområder de ville. Seks prosent oppga kultur og bare tre prosent språk.²³ Språk havnet dermed på siste plass av 21 samarbeidsområder. Flest oppga klima og miljø som det viktigste samarbeidsområdet. Samtidig ser vi tegn til at de unge likevel synes den

22. Christensen, R. og M. Bacuin (2013)

23. Resultatene er ikke oppgitt i tabellvedlegget. Se Frøshaug, A. og U. Andreasson, «Demokrati og klimaengasjement i Norden: Felles retning, ulike løsninger» (2020), som blant annet handler om hva befolkningen i Norden synes det er viktigst å samarbeide om.

nordiske språkforståelsen er viktig. To tredjedeler var nemlig enige i at det å forstå skandinaviske språk er viktig for det nordiske fellesskapet. Det tyder på at språkforståelse fortsatt er en identitetsmarkør for et nordisk fellesskap.

En annen nordisk spørreundersøkelse, gjennomført i 2017, viste at unge i Norden mener at det er andre ting enn språkfellesskapet som knytter Norden sammen. Et av spørsmålene var hva respondenten anså som den viktigste grunnen for et nordisk samarbeid. Blant dem mellom 16 og 30 år oppga 38 prosent at det var et verdifellesskap, 28 prosent lignende samfunnssystemer, 18 prosent kulturelle likheter og bare 6 prosent at man i stor grad forstår hverandres språk.²⁴ Samtidig oppgir mange unge i samme studie at muligheten til å bevege seg rundt i Norden er den største fordelen med det nordiske samarbeidet.

Hvorfor ungdommen ikke prioriterer språk og kultur i det nordiske samarbeidet, kan det finnes mange forklaringer på. Det er mulig de mener det er mindre viktig å forstå hverandre på skandinaviske språk når så mange uansett forstår engelsk. Det kan også hende at mange unge tror de forstår nabospråkene bedre enn de faktisk gjør, og derfor mener det er unødvendig å samarbeide om noe uproblematisk. Språk og kultur er heller ikke på dagsordenen på samme måte i dagliglivet som for eksempel miljø og klima og helse. Det kan også hende at man mener at språk blir mindre viktig i det nordiske samarbeidet når forståelsen for skandinaviske språk faller.

24. Andreasson, U. & T. Stende, «Ett värdefullt samarbete» (2017)

Foto: Unsplash

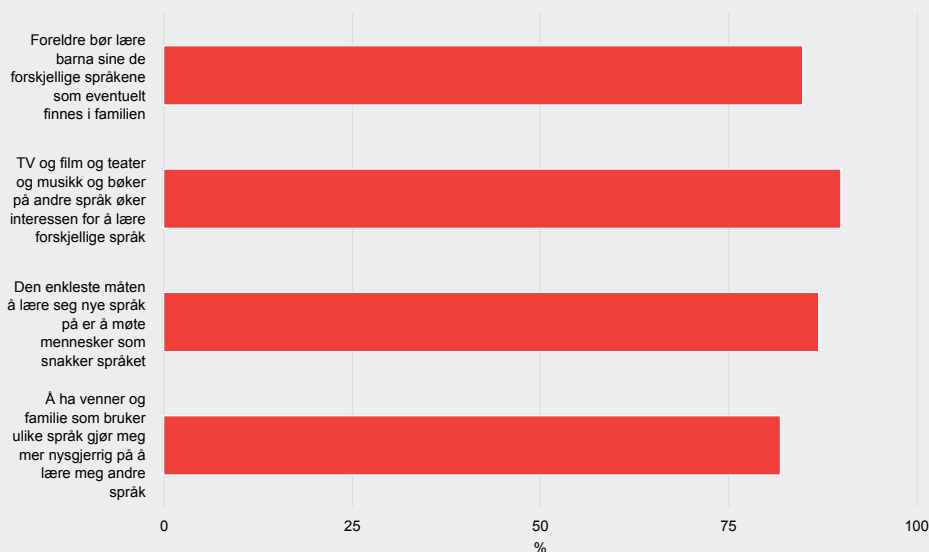
Kulturopplevelser og språklæring

Hva som fører til at unge lærer seg et nytt språk, er interessant. Vi la frem fire påstander for respondentene som handlet om språklæring, og figur 6 viser hvor mange som var enige i disse.

Hele 90 prosent av de unge i Norden sier seg enige i at TV, film, teater, musikk og bøker på andre språk øker interessen for å lære seg språket. En litt mindre andel (82 prosent) er enige i at familie og venner som snakker ulike språk, gjør dem nysgjerrige på å lære flere språk. Ungdommen er opptatt av at foreldre burde lære sine barn de språkene som blir snakket i familien, og 85 prosent var enige i den påstanden.

Nesten ni av ti er enige i at den enkleste måten å lære seg et nytt språk på er i møte med mennesker som prater et annet språk enn dem selv. De fleste som har undersøkt nabospråkforståelsen i de nordiske landene, har understreket hvor viktig det er å møtes fysisk for å bedre forståelsen, og gjerne over litt tid. Den tidligere nevnte studien til Brink fra 2016 viste at forståelsen av nabospråket økte vesentlig i løpet av de to første månedene av oppholdet i nabolandet. Finsktalende finlendere og Islendinger brukte noe lengre tid til å forstå (tre til seks måneder).²⁵

25. Brink, E.T. (2016)

Figur 6: Andelen som var enige i fire påstander om språklæring

De unge opplever klart mest engelsk i kulturprodukter

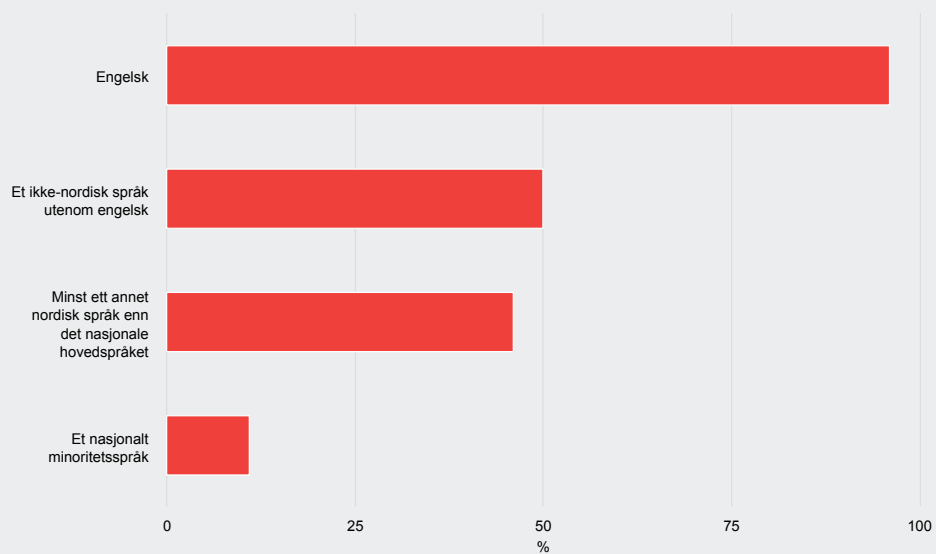
Som nevnt i kapittelet over, er ni av ti unge enige i at TV, film, teater, musikk og bøker på andre språk kan øke interessen for å lære seg språk. Da er det interessant å vite mer om hvilke språk ungdommen møter i kulturproduktene. Intervjuobjektene ble spurt om dette, og figur 7 viser andelen som oppga noen utvalgte svaralternativer.

Det er ikke overraskende at 96 prosent av ungdommen i Norden har opplevd kultur på engelsk i løpet av de siste to månedene. Halvparten har opplevd kultur på et ikke-nordisk språk utenom engelsk.

I gjennomsnitt har 46 prosent av nordisk ungdom konsumert kultur på et annet nordisk språk enn hovedspråket. Videre analyser viser at det er mest vanlig på Færøyene, i Finland og på Island, hvorav 9 av 10 på Færøyene, 8 av 10 i Finland og 6 av 10 på Island svarer at de har konsumert kultur på et annet nordisk språk. Finlendere møter i hovedsak på svensk (76 prosent), mens det er flest færøyske og islandske ungdommer som har møtt på dansk. Andelen som har konsumert kultur på et annet nordisk språk, er lavest i Danmark, Norge og Sverige, hvor henholdsvis 41 prosent, 34 prosent og 39 prosent har gjort det.

Det er en tydelig sammenheng mellom kulturkonsumpsjon og språkforståelse. Blant de som prater minst ett skandinavisk språk i tillegg til det nasjonale hovedspråket, er det hele 78 prosent som har konsumert kultur på minst ett annet nordisk språk enn det nasjonale hovedspråket i løpet av de siste to månedene. Om det er kulturkonsumpsjonen som fører til gode språkkunnskaper, eller gode språkkunnskaper som fører til kulturkonsumpsjonen, gir ikke undersøkelsen svar på.

Ungdommen ble deretter spurt om hvorfor de valgte kultur på et annet nordisk språk. Seks av ti svarte at det var fordi de var interesserte i innholdet, fire av ti fordi det var underholdende, og to av ti fordi de ville lære seg språket. Det var også 18 prosent som var på jakt etter nye kulturelle inntrykk.

Figur 7: Hvilke språk har du møtt i film, TV, strømmetjenester med bevegelige bilder, dataspill, teater, litteratur, blader eller aviser i løpet av de siste 2 månedene?

Foto: Mads Schmidt Rasmussen

Utvalgte resultater i de forskjellige landene

I dette kapittelet presenterer vi noen utvalgte resultater i hvert land, med vekt på de unges forståelse av de skandinaviske språkene.

Danmark

Litt under halvparten av de unge danskene, 40 prosent, mener at svensk er lett å forstå. Norsk er enklere, 67 prosent mener det er enkelt å forstå. Sammenlignet med de andre skandinaviske landene ser vi at en mindre andel dansker enn svensker mener det er enkelt å forstå norsk, og en mye mindre andel dansker enn nordmenn mener det er enkelt å forstå svensk. Samtidig vurderer danskene sin forståelse av norsk og svensk bedre enn nordmennene og svenskene vurderer sin forståelse av dansk.

At en del dansker opplever problemer med sin egen og andres språkforståelse, kan forklare at hele 65 prosent snakker engelsk når de treffer noen som prater et annet skandinavisk språk, og 56 prosent dansk (på dette spørsmålet var det som nevnt tidligere mulig å svare flere alternativer). Her skiller Danmark seg fra Sverige og Norge, hvor flertallet ville valgt sitt eget språk. Samtidig er danskene fleksible i sin kommunikasjonsstrategi og tilpasser seg. Litt under 40 prosent oppgir at de velger språk avhengig av situasjonen, og en relativt stor andel, 16 prosent, ville valgt en blanding av skandinaviske språk.

Undersøkelsen tyder på at engelsk står sterkt i Danmark. Her finner vi den nest høyeste andelen (70 prosent) som svarer at det iblant er enklere å formulere seg på engelsk enn på morsmålet. Omtrent like mange oppgir at engelsk har stor innflytelse på morsmålet, noe som også er relativt høyt.

Litt under to av ti unge dansker oppgir at de snakker et nasjonalt minoritetsspråk. Her kan det tyske språkets sterke posisjon i Danmark spille en rolle. Halvparten svarer at det ikke holder med engelsk som eneste fremmedspråk, noe som er rundt 10 prosentpoeng mer enn gjennomsnittet i Norden. Danmark har også den høyeste andelen som prater et ikke-nordisk språk utover engelsk (57 prosent) og en relativt stor andel (69 prosent) som prater tre språk eller flere.

Finland

I vår undersøkelse svarer sju av ti unge fra Finland at de behersker svensk. En del av disse har svensk som morsmål, i hele befolkningen i Finland gjelder det rundt fem prosent. De fleste finlendere lærer svensk som fremmedspråk i skolen. Undersøkelsen vår skiller ikke mellom de som har finsk og svensk som morsmål. Selv om mange av finlenderne oppgir å snakke eller skrive svensk, svarer bare 7 prosent at det er lett å forstå dansk og 22 prosent norsk. Det kan tyde på at mange av de unge finlendernes beherskelse av svensk ikke er tilstrekkelig til å forstå dansk og norsk. En tydelig majoritet (79 prosent) velger engelsk om de treffer noen som prater et annet skandinavisk språk.

Rundt halvparten av de unge i Finland er enige i at engelsk har stor innflytelse på morsmålet deres. Sammenlignet med resten av Norden er dette en lav andel, og forklaringen kan være at Finland er restriktive med å ta inn lånord utenfra.²⁶ Samtidig som det er relativt tette språklige skott mellom engelsk og finsk, skriver 75 prosent av unge finlendere iblant på engelsk i sosiale medier, noe som er vesentlig over det nordiske gjennomsnittet på 63 prosent.

Tre av fire unge finlendere har konsumert kultur på svensk i løpet av de siste to månedene. Det er flest i Norden etter Sverige.

Færøylene

Færøylene inngår i et riksfellesskap med Danmark og Grønland. De unge færingene har en meget god skandinavisk språkforståelse sammenlignet med resten av Norden. Nesten alle snakker dansk. Åtte av ti synes det er enkelt å forstå norsk, og litt under halvparten oppgir at de behersker språket. Når det kommer til svensk, synes litt over halvparten at det er enkelt å forstå.

Den gode nordiske språkforståelsen reflekteres i at 90 prosent mener at det å forstå dansk er en viktig del av det nordiske fellesskapet. Til sammenligning er det 66 prosent i hele Norden som mener at det å forstå skandinaviske språk er en viktig del av det nordiske fellesskapet. En stor andel ville valgt et skandinavisk språk (85 prosent) hvis de skulle treffe noen som prater dansk, norsk eller svensk, noe som også er langt over gjennomsnittet.

Ni av ti unge på Færøylene har opplevd kultur på et skandinavisk språk i løpet av de siste to månedene. Det er mer vanlig å konsumere kultur på dansk, som 88 prosent har gjort, enn færøysk, som 80 prosent har gjort. De unge færingene velger først og fremst kultur på andre nordiske språk på grunn av underholdningsverdien (78 prosent oppgir denne grunnen).

Grønland

Et tydelig flertall av unge respondenter på Grønland angir at dansk, som brukes parallelt med grønlandsk, er enkelt å forstå (89 prosent). Det er omvendt med norsk og svensk – bare 21 prosent synes norsk er enkelt å forstå og 17 prosent svensk.

Andelen ungdommer som bare snakker hovedspråket (12 prosent), er markant høyere enn i hele Norden, hvor det bare gjelder 2 prosent. Det er også mange som kun bruker hovedspråket i hverdagen (19 prosent sammenlignet med 6 prosent i Norden totalt). Flere skriver eller prater engelsk (78 prosent) enn dansk (71 prosent).

Dansk og fremfor alt engelskspråklig kultur er dominerende blant grønlandsk ungdom, henholdsvis 48 og 95 prosent har konsumert det de siste to månedene. En liten andel (27 prosent) har konsumert kultur på grønlandsk, noe som kan henge sammen med størrelsen på tilbudet.

Grønland er det landet der en størst andel bruker et annet nordisk språk i sosiale medier, hele 37 prosent av de unge skriver på dansk. Dansk er det nest mest brukte språket på sosiale medier etter grønlandsk.

26. Delsing L.-O. & K.L. Åkesson (2005)

Island

På Island synes under halvparten av de unge at de skandinaviske språkene er enkle å forstå: 45 prosent mener det om norsk, 37 prosent mener det om dansk, og 35 prosent mener det om svensk.

Samtidig svarer seks av ti at de prater og/eller skriver på et skandinavisk språk. Islendingene lærer dansk som fremmedspråk på skolen, og 55 prosent oppgir at de skriver eller prater dansk. Samtidig er det altså 63 prosent som mener det ikke er enkelt å forstå dansk. Bare litt over en tredjedel vil anvende et skandinavisk språk når de treffer noen som prater dansk, norsk eller svensk.

Av de unge islendingene mener bare 45 prosent at det å forstå dansk er en viktig del av det nordiske fellesskapet. Samtidig er det bare færingene som er mer uenige enn islendingene i påstanden om at engelsk er tilstrekkelig som eneste fremmedspråk. Sju av ti islendinger anvender engelsk på sosiale medier, som er noe høyere enn Nordens gjennomsnitt.

Relativt mange unge, drøyt to av tre, har opplevd kultur på et annet nordisk språk enn sitt eget. Halvparten angir at de har konsumert kultur på dansk, mens 32 prosent har konsumert kultur på norsk og 25 prosent på svensk. De har fremfor alt valgt kultur med et annet nordisk språk fordi det er underholdende og/eller har et interessant innhold, men i likhet med finlenderne er det også mange islendinger som svarer at de har gjort det for å lære å forstå språket bedre (36 prosent). Sammenlignet med hele Norden er det også markant flere på Island som svarer at de konsumerer kultur på et nordisk språk fordi de har koblinger til nettopp det landet (25 prosent).

Norge

Sammenlignet med de andre nordiske landene ser det ut som mange norske unge mennesker forstår svensk og dansk godt. Hele ni av ti mener svensk er lett å forstå. Litt under halvparten synes det er lett å forstå dansk. I Norge finner vi også den høyeste andelen i Norden som oppgir at de vil snakke sitt eget språk i møte med noen som prater dansk eller svensk, hele åtte av ti. Bare 36 prosent vil velge engelsk, sammenlignet med 59 prosent i hele Norden. I Norge finner vi også den nest minste andelen (etter Grønland) som skriver på engelsk på sosiale medier, 45 prosent oppgir dette.

En relativt stor andel (83 prosent) mener at det å forstå dansk og svensk er en viktig del av det nordiske fellesskapet. Samtidig har bare en av tre norske ungdommer svart at de har konsumert kultur på et annet nordisk språk i løpet av de siste to månedene. Det er den laveste andelen i Norden. Her er altså ikke noen sammenheng mellom det å synes språkfellesskapet er viktig, og å oppsøke kultur på andre nordiske språk.

Sverige

Bare litt over to av ti svensker synes det er enkelt å forstå dansk. Det er den nest laveste andelen i Norden, etter Finland. Samtidig synes åtte av ti at det er lett å forstå norsk. Seks av ti velger svensk, og litt færre engelsk, når de kommuniserer med noen som prater dansk eller norsk. Det er tett på det nordiske gjennomsnittet.

Svensk ungdom anser i høyere grad enn resten av de unge i Norden at det er tilstrekkelig med engelsk som eneste fremmedspråk. I Sverige er 64 prosent av den oppfatningen.

Litt over halvparten svarer at de prater eller skriver et ikke-nordisk språk utover engelsk, noe som er den nest høyeste andelen i Norden. Det kan være grunnen til at Sverige har den høyeste andelen unge som skriver på et ikke-nordisk språk utover engelsk på sosiale medier (12 prosent). De fleste svenskene skriver svensk på sosiale medier, men en stor andel benytter også engelsk. De åpne svarene fra unge svensker viser at de tilpasser hvilke språk de skriver på, ut ifra hvem mottakeren er.

Åland

Åland er en selvstyrende del av Finland. Ålendingenes offisielle språk er svensk. Et flertall synes det er lett å forstå norsk (85 prosent), men ikke dansk (29 prosent), og en betydelig andel prater finsk (41 prosent). Rundt seks av ti snakker svensk når de treffer noen fra Norge eller Danmark. Drøyt halvparten oppgir også at de benytter engelsk.

Ungdom fra Åland er mest enige i at engelsk har stor innflytelse på deres morsmål (75 prosent).

På sosiale medier skriver nesten alle på svensk og nesten ingen på finsk (eller noe annet nordisk språk). Et flertall anvender også engelsk iblant på sosiale medier (64 prosent).

Foto: Johnér

Konklusjoner og refleksjoner

Det språklige og kulturelle fellesskapet har bidratt til å knytte de nordiske landene sammen. Men språklandskapet er i kontinuerlig endring. De unge er oppvokst i en globalisert verden hvor engelsk er en naturlig del av hverdagen for de fleste. Vi har spurt over 2000 unge mennesker i Norden om språkkunnskaper og holdninger til språk og kulturopplevelser. I dette kapittelet følger konklusjoner fra undersøkelsen og noen refleksjoner om resultatene.

Språkforståelsen er dårlig i flere land – men ikke overalt

Studier fra 2000-tallet har vist at forståelsen av skandinaviske språk i Norden har blitt dårligere.²⁷ Resultatene fra vår undersøkelse bekrefter at mange unge i Norden synes språkene er vanskelige å forstå. Ettersom det ikke finnes noen tidligere sammenlignbare undersøkelser, er det vanskelig å si noe om språkforståelsen har blitt verre i løpet av de siste årene. Men mye tyder på at den ikke har blitt bedre. Litt under fire av ti mener i Norden at det ikke er enkelt å forstå norsk og svensk, og hele sju av ti mener det ikke er enkelt å forstå dansk. Det nordiske gjennomsnittet skjuler store variasjoner mellom landene. Spesielt i Finland, Island og Grønland oppgir mange unge at de har problemer med å forstå skandinaviske språk. Ser man kun på de skandinaviske landene, så er nabo-språkforståelsen mellom dansk og svensk særlig utfordret, noe også tidligere studier har vist. I Norge og Færøyene står det bedre til med språkforståelsen.

Samtidig med at mange unge i Norden oppgir at de har problemer med å forstå skandinaviske språk, synes nesten alle at engelsk er lett å forstå, noe som heller ikke er overraskende i lys av tidligere studier og utbredelsen av engelsk. Undersøkelsen viser at den engelske innflytelsen er generelt sterk. Mange mener at engelsk har stor innflytelse på deres morsmål, og at det iblant er enklere å formulere seg på engelsk enn på sitt eget språk. Engelsk har med andre ord blitt en del av dagligspråket blant de unge.

I møte med noen som snakker et annet skandinavisk språk, vil rundt seksti prosent kommunisere på engelsk. Det er et høyt tall hvis man antar at et levende og reelt språkfellesskap blant de unge forutsetter at de snakker skandinaviske språk når de møtes. Undersøkelsen viser også at det er en sammenheng mellom språkforståelse og språkvalg. I land hvor det er en stor andel som synes

27. Delsing L.-O. & L. Åkesson (2005)

det er vanskelig å forstå skandinaviske språk, vil flere velge engelsk.

Selv om mange vil ta i bruk engelsk i møte med noen som snakker et annet skandinavisk språk, er det faktisk litt flere som vil benytte et skandinavisk språk (respondentene kunne oppgi flere svaralternativer på dette spørsmålet). Det tyder på en vilje til å kommunisere på skandinaviske språk.

De unge ser ut til å ha en pragmatisk tilnærming til språkvalget på sosiale medier. Nesten to tredjedeler skriver på engelsk på sosiale medier, samtidig som nesten alle også skriver på det nasjonale hovedspråket. Flere oppgir at det er viktigere at så mange som mulig forstår det de skriver, enn at språket er en del av deres identitet og kultur. En slik pragmatisme har man også sett i Brinks undersøkelse, som har vist at unge mennesker velger skandinavisk når de vil bygge en tettere sosial relasjon, og engelsk når det er viktig å bli forstått, for eksempel i jobbsammenhenger.²⁸ Skandinaviske språk og engelsk kan således supplere hverandre, ved at man velger språk ut fra situasjon og behov. En slik funksjonell parallellspråklighet mellom engelsk og skandinavisk er muligens den mest robuste strategien for språkfelleskapet på sikt.

Kulturopplevelser

Kulturopplevelser på andre nordiske språk kan fremme språkforståelse og knytte de nordiske landene sammen. Derfor er det oppløftende at ganske mange (litt under halvparten) hadde opplevd kultur på et annet nordisk språk i løpet av de siste to månedene. Nesten alle de unge var også enige i at det å oppleve kultur på andre språk øker interessen for å lære seg språket. Det var imidlertid ganske få som valgte kultur på andre nordiske språk for å lære seg språkene, de valgte det heller fordi innholdet var interessant og underholdende.

Mange unge mente også at nærkontakt med et språk kan øke interessen for og kunnskapen om det. De fleste mente man bør lære seg språket som snakkes i familien, og at den enkleste måten å lære seg språk på, er i møte med de som snakker språket. Dette forteller oss noe om hvilke motivasjonsfaktorer som stimulerer språkinteresse.

Hva blir konsekvensene for Norden?

Denne undersøkelsen bekrefter noen tendenser vi har sett lenge. De unges forståelse av de skandinaviske språkene varierer kraftig mellom de nordiske landene, og i noen land er det store andeler som synes det er vanskelig å forstå skandinaviske språk – mens nesten alle forstår engelsk. Resultatene aktualiserer noen vanskelige spørsmål. Så langt har en nærmest vedtatt sannhet i det nordiske samarbeidet vært at språkfelleskapet med den gjensidige forståelsen mellom dansk, norsk og svensk er viktig, og at en stor del av Norden er bundet sammen av dette fellesskapet. Hvor sant er det i dag?

Et spørsmål som melder seg, er hva den til dels dårlige nabospråkforståelsen kommer til å bety for hvordan befolkningene i landene i praksis knyttes sammen – ofte kalt **den nordiske integrasjonen**. For eksempel er det vanskelig å se for seg at dette ikke vil få konsekvenser for fleksibiliteten i det felles nordiske arbeidsmarkedet. De som forstår et av de andre skandinaviske språkene, har også bedre muligheter til å studere i Norden. En spørreundersøkelse fra 2017 viste at innbyggerne i Norden mente at nettopp muligheten til å kunne utnytte hele regionen til å arbeide, studere eller bo var en av de største fordelene med nordisk samarbeid.²⁹ En dårligere skandinavisk språkforståelse kan redusere innbyggernes muligheter til å bevege seg rundt i regionen – og bremse eller reversere den nordiske integrasjonen.

Og hva kommer den utfordrede språkforståelsen til å bety for **den nordiske identiteten** – at folk ser på seg selv som en del av Norden? Historisk har språkfelleskapet vært viktig i denne sammenhengen – det at vi har forstått hverandres språk, spesielt da engelsk var mindre utbredt, knyttet folk sammen over de nordiske grensene og ansporet til et nordisk samarbeid på mange områder. Men også dette kan være i endring. Spørreundersøkelsen fra 2017 viste at det nordiske samarbeidet har stor støtte i Nordens befolkning. Samtidig mente de fleste at språk ikke var den

28. Brink, E.T. (2016)

29. Andreasson, U. & T. Stende (2017)

mest tungtveiende grunnen til at de nordiske landene skulle samarbeide. Det var heller lignende samfunnssystemer og felles verdier som befolkningene mente knyttet oss sammen.³⁰ Nordboerne ser altså ikke ut til å mene at språkfellesskapet er avgjørende for det nordiske samarbeidet – i hvert fall ikke på kort sikt. Dette gjaldt også de unge. Samtidig mener to av tre unge i denne undersøkelsen at det å forstå skandinaviske språk er viktig for det nordiske fellesskapet.

I dag er dansk, norsk og svensk arbeidsspråkene i **det offisielle nordiske samarbeidet**. De fleste politiske møtene i Nordisk ministerråd og Nordisk råd foregår normalt på skandinavisk med tolkning til islandsk og finsk. Fra 2020 har finsk og islandsk fått en sterkere stilling som arbeidsspråk i Nordisk råd (besluttet i 2018).³¹ I noen særlige tilfeller snakkes det engelsk, for eksempel hvis det ikke er hensiktsmessig å gjennomføre tolking. Diskusjonen om tiden har kommet for å gå over til engelsk, er ikke ny. Selv om denne undersøkelsen er rettet mot de unge, som er en litt annen målgruppe enn de fleste som deltar og arbeider i det offisielle nordiske samarbeidet, så er det de unge som etter hvert skal ta over samarbeidet – og derfor er deres språkforståelse relevant. Vi må spørre oss om det nordiske samarbeidet ikke bør speile de unge, og om mange unge kan miste interessen for samarbeidet når det foregår på språk de ikke forstår. Etter hvert kan vi risikere at det oppstår A-lag og B-lag i det nordiske samarbeidet – de som behersker skandinaviske språk, og de som ikke gjør det – med det resultat at noen får problemer med å delta i det formelle samarbeidet. Samtidig er det åpenbart at noe av det unike ved det nordiske samarbeidet vil gå tapt hvis engelsk blir arbeidsspråket.

Resultatene i undersøkelsen gir også grunn til å tenke over om – og i så fall hvordan – Nordisk ministerråd skal samarbeide om språk fremover. De unge plasserer ikke språk og kultur høyt på listen over temaer man skal prioritere å samarbeide om i Norden. De ønsker først og fremst at de nordiske landene skal fokusere på klima og miljø. Det ser ut som de unge er mest opptatt av at det samarbeides godt om viktige temaer, og at hvilke språk som blir brukt i Norden og i møtet med andre nordboere, spiller en mindre rolle.³²

Det skal i denne sammenhengen nevnes at det er problematisk å be folk rangere hvor viktig språksamarbeidet er, mot mer konkrete samarbeidsområder som miljø, klima og helse. I den sammenhengen kan språkfellesskapet umiddelbart synes mindre presserende å samarbeide om. Samtidig kan språkfellesskapet ses på som et smøremiddel for det nordiske samarbeidet, også miljø-, klima- og helsesamarbeidet. Og som nevnt mener mange unge at det å forstå skandinaviske språk er viktig for det nordiske fellesskapet, noe som kan tyde på at de synes det er viktig, men muligens ikke viktig å samarbeide om.

Med andre ord kan man spørre seg om det nordiske språkfellesskapet først og fremst har en egenverdi som symbol og identitetsmarkør, eller om den gjensidige språkforståelsen er et smøremiddel for det nordiske samarbeidet og den nordiske integrasjonen.

Hva kan Nordisk ministerråd gjøre for å forbedre forståelsen av skandinaviske språk?

To spørsmål som dukker opp i kjølvannet av resultatene i denne undersøkelsen, er for det første hva som kan ha ført til at forståelsen av de skandinaviske språkene har blitt dårligere, og for det andre hva Nordisk ministerråd kan gjøre for å forbedre forståelsen. Her følger noen forsøk på svar:

Globaliseringen er en avgjørende faktor. Politisk og økonomisk medlemskap i EU og EØS har gjort at fokus har blitt flyttet ut av Norden og mot Europa – hvor det hovedsakelig snakkes engelsk, fransk og tysk, og ikke skandinavisk. Resten av verden har også åpnet seg for mange nordboere i løpet av de siste tiårene. For eksempel var de nordiske nabolandene tidligere naturlige reisemål, mens nordboere i dag reiser på ferie til hele verden. Det samme gjelder studieopphold i utlandet. Samlet sett eksponeres nok nordboerne mindre for skandinaviske språk nå enn tidligere. Innvandringen har også ført til at en del innbyggere i Norden ikke har tilstrekkelige kunnskaper i et av de skandinaviske språkene til å kunne forstå de to nabospråkene.

30. Ibid

31. Norden.org: Styrket stilling for finsk og islandsk i Nordisk råd <https://www.norden.org/no/nyhet/styrket-stilling-finsk-og-islandsk-i-nordisk-rad>

32. Frøshaug, A. og U. Andreasson (2020)

Globaliseringen og integrasjonen i Europa er dype og kraftige trender som det er lite Nordisk ministerråd kan gjøre noe med. Ministerrådet har imidlertid flere støtteprogrammer som fremmer mobiliteten over de nordiske grensene og dermed også styrker forståelsen av de skandinaviske språkene i Norden. En styrket kultur- og språkforståelse bidrar til mobilitet og samhold på tvers av landegrenser. Språkforståelse og mobilitetsaktiviteter støtter hverandre gjensidig. Nordplus, som er et nordisk-baltisk støtteprogram for mobilitet, utdanning, språk og livslang læring, er et eksempel. De nordiske avtalene på utdanningsområdet bidrar også til å fasilitere mobilitet i Norden.

Engelsk har blitt utbredt både i populærkulturen, sosiale medier, nye teknologier, på internett, i høyere utdanning og i næringslivet. Når engelsk utbres, fortrenses til en viss grad Nordens språk. Dette gjelder ikke bare de tre skandinaviske språkene, også de andre språkene er under press.

Selv om dette er en global megatrend og det således er lite Nordisk ministerråd kan gjøre, arbeider ministerrådet på flere områder for å styrke språkforståelsen i Norden gjennom kulturopplevelser. Nordisk Film- og TV-fond er et eksempel. Ministerrådet for kultur, fem nordiske filminstitutter og 16 nordiske TV-stasjoner er partnere i fondsavtalen. For at prosjekter skal få støtte av fondet, må de distribueres i minst to nordiske land. Støtteprogrammet Volt er et annet eksempel der barn og unge involveres aktivt i kultur- og språkprosjekter. Dessuten kan de nordiske landene utveksle erfaringer om strategier for å styrke sine egne språk.

Kunnskaper om nabolandenes språk og kultur ser ut til å være lavere prioritert i utdanningssystemet. Språkpolitikk og utdanningspolitikk er nasjonale politikkområder som ligger utenfor Nordisk ministerråds mandat. Et mellomstatlig samarbeid som det nordiske har derfor begrensede muligheter til å påvirke utviklingen på disse områdene. En tendens er at undervisningen i engelsk har fått prioritet fremfor fremmedspråkundervisning i et skandinavisk språk. En annen tendens er at universiteter og høyskoler tilbyr utdanninger på engelsk, så studenter fra nabolandene møter ikke det lokale språket på samme måte som tidligere. En tredje tendens er at mange lærere opplever at de ikke har tilstrekkelig kompetanse til å undervise om nabospråk for skandinaviskspråklige. Språkrådet i Norge la i 2011 frem en undersøkelse som viste at kun 35 % av lærerne mener at de har god kompetanse til å undervise i nabospråkene.³³ Tilsvarende resultater ble lagt frem i en undersøkelse gjennomført av Lärarnas Riksförbund i Sverige i 2012.³⁴ Her kan Nordisk ministerråd bidra med erfaringsutveksling, samarbeid mellom lærerutdanninger og universitetenes institusjoner for Nordens språk, innsatser for å styrke lærernes kompetanser og støtte til utvikling av undervisningsmaterialer og andre språkprosjekter.

Trendene hvor engelsk utbres og nordboere eksponeres mindre for det skandinaviske språkfellesskapet og for Nordens språk, er sterke og til stor del utenfor Nordisk ministerråds kontroll. Ministerrådet har imidlertid, som det fremgår over, en del virkemidler for å styrke forståelsen av de skandinaviske språkene. Et spørsmål som ligger utenfor denne rapportens rammer, er hvilken effekt disse innsatsene har på befolkningens forståelse av skandinaviske språk – og hvor stor effekten blir hvis innsatsene oppskaleres.

Hvilken retning det nordiske samarbeidet skal ta i disse spørsmålene, er til syvende og sist et politisk spørsmål. Det som er sikkert, er at Nordens befolkning mener at det nordiske samarbeidet er viktig i en stadig mer turbulent og usikker verden.

33. Språkrådet: *Unge snakkar engelsk med danskar*. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2019/unge-snakkar-engelsk-med-danskar/> Publisert 28.3.19

34. Lärarnas Riksförbund – Nordiska språk i svenskundervisningen – en promemoria från Lärarnas Riksförbund (2012)

Vedlegg 1. Tabeller

Svarene i undersøkelsen for Norden totalt og fordelt på land

1. «Jeg vil nå lese opp en rekke utsagn. Jeg ber deg si om du er enig eller ikke i hvert enkelt utsagn.» Tabellen viser andelen som er enige i utsagnene.

Påstand	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Det er lett å forstå dansk	26 %	-	7 %	37 %	47 %	23 %	98 %	89 %	29 %
Det er lett å forstå norsk	62 %	67 %	22 %	45 %	-	80 %	78 %	21 %	85 %
Det er lett å forstå svensk	62 %	40 %	62 %	35 %	90 %	-	51 %	17 %	-
Det er lett å forstå engelsk	95 %	96 %	93 %	95 %	95 %	95 %	93 %	78 %	99 %
Av og til er det enklere å uttrykke seg på engelsk enn på morsmålet mitt	65 %	70 %	58 %	49 %	67 %	64 %	40 %	71 %	61 %
Engelsk har stor innflytelse på morsmålet mitt	62 %	72 %	46 %	55 %	64 %	62 %	60 %	69 %	75 %
Det er nok å forstå engelsk som eneste fremmedspråk	57 %	49 %	54 %	38 %	58 %	64 %	28 %	46 %	53 %
Du må ha god kunnskap i majoritetsspråket i landet ditt for å fungere i samfunnet, studier og arbeidslivet	84 %	83 %	84 %	83 %	84 %	85 %	87 %	89 %	79 %
TV, film, teater, musikk og bøker på andre språk øker interessen for å lære forskjellige språk	90 %	91 %	91 %	95 %	88 %	90 %	92 %	98 %	88 %
Den enkleste måten å lære seg nye språk på er å møte mennesker som snakker språket	87 %	89 %	81 %	83 %	89 %	89 %	93 %	96 %	89 %
Foreldre bør lære barna sine de forskjellige språkene som eventuelt finnes i familien	85 %	79 %	89 %	68 %	88 %	85 %	90 %	95 %	89 %
Å ha venner og familie som bruker ulike språk, gjør meg mer nysgjerrig på å lære meg andre språk	82 %	86 %	68 %	84 %	84 %	85 %	90 %	93 %	93 %
Det at man forstår	66 %	59 %	66 %	45 %	83 %	61 %	90 %	66 %	66 %

dansk/norsk/svensk*
er en viktig del av det
nordiske fellesskapet

* Hvilke språk som ble inkludert i spørsmålet varierte fra land til land: Det var svensk i Finland, dansk på Færøyene, Grønland og Island, dansk og norsk i Sverige, svensk og norsk i Danmark og dansk og svensk i Norge.

2. «Hvilke språk i tillegg til det nasjonale hovedspråket snakker du og/eller skriver du på?»

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Dansk	4 %	-	2 %	55 %	6 %	2 %	97 %	71 %	1 %
Finsk	0 %	1 %	-	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	41 %
Islandsk	1 %	1 %	0 %	-	0 %	0 %	11 %	0 %	2 %
Norsk	6 %	14 %	2 %	12 %	-	7 %	43 %	2 %	2 %
Svensk	19 %	11 %	72 %	10 %	12 %	-	17 %	1 %	-
Færøysk	0 %	1 %	0 %	4 %	0 %	0 %	-	0 %	0 %
Grønlandsk	1 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	-	0 %
Engelsk	93 %	94 %	92 %	98 %	93 %	94 %	96 %	78 %	97 %
Et nasjonalt minoritetsspråk som kvensk, tysk, meänkieli, samisk, jiddisch, russisk eller romani	7 %	18 %	10 %	1 %	2 %	2 %	1 %	0 %	2 %
Et ikke-nordisk språk utenom engelsk	49 %	57 %	36 %	40 %	46 %	54 %	18 %	3 %	33 %
Snakker kun nasjonalt hovedspråk	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	2 %	0 %	12 %	1 %
Netto: Snakker minst ett skandinavisk språk (DK, NO, SE)	94 %	100 %	72 %	61 %	100 %	100 %	97 %	72 %	100 %
Netto: Snakker minst ett annet skandinavisk språk enn sitt eget (DK, NO, SE)	25 %	18 %	72 %	61 %	13 %	8 %	97 %	72 %	2 %
Netto: Snakker ingen skandinaviske språk	6 %	0 %	28 %	39 %	0 %	0 %	3 %	28 %	0 %

3. Antall språk respondentene snakker og/eller skriver på

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Kun hovedspråk	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	2 %	0 %	12 %	1 %
Hovedspråk pluss ett språk	36 %	29 %	21 %	27 %	48 %	43 %	5 %	25 %	38 %
Tre språk eller flere	62 %	69 %	77 %	72 %	50 %	55 %	95 %	63 %	61 %

4. «Hva avgjør hvilket språk du bruker i hverdagen?» Flere svar var mulig.

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Om språket trengs i jobb- eller utdanningssammenheng	61 %	78 %	60 %	60 %	52 %	57 %	56 %	41 %	54 %
Om språket blir brukt av familien min og venner	61 %	65 %	61 %	64 %	55 %	63 %	58 %	32 %	61 %
Hvor godt jeg behersker språket	32 %	44 %	30 %	49 %	30 %	25 %	36 %	25 %	31 %
Andre årsaker	12 %	12 %	5 %	9 %	16 %	14 %	9 %	2 %	9 %
Bruker ikke noe annet språk enn mitt eget	6 %	4 %	7 %	9 %	7 %	5 %	11 %	19 %	2 %
Vet ikke	2 %	1 %	1 %	0 %	2 %	2 %	0 %	1 %	3 %

5. «Hvilke språk bruker du hovedsakelig når du treffer noen som snakker et annet skandinavisk språk, dansk, norsk eller svensk*?» Flere svar var mulig.

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Dansk	15 %	56 %	0 %	25 %	3 %	3 %	76 %	46 %	1 %
Norsk	21 %	6 %	0 %	5 %	83 %	7 %	19 %	0 %	4 %
Svensk	30 %	6 %	28 %	5 %	6 %	61 %	9 %	0 %	61 %
En blanding av skandinaviske språk	6 %	16 %	1 %	10 %	2 %	5 %	35 %	0 %	5 %
Engelsk	59 %	65 %	79 %	82 %	36 %	57 %	54 %	58 %	54 %
Et annet språk som begge snakker	4 %	10 %	0 %	8 %	0 %	4 %	1 %	0 %	2 %
Det varierer/avhenger av situasjonen	18 %	38 %	7 %	23 %	3 %	18 %	1 %	6 %	5 %
Vet ikke	1 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	5 %	2 %
Netto: Anvender minst ett skandinavisk språk (DK, NO, SE)	62 %	64 %	28 %	37 %	86 %	65 %	85 %	46 %	66 %

* Dansk og norsk i Sverige og Åland, svensk og norsk i Danmark, svensk og dansk i Norge og dansk, norsk, og svensk i de andre landene. «Annet» ble også utelatt fra spørsmålet i landene hvor hovedspråket ikke er et skandinavisk språk.

6. «Hvilke språk har du møtt i film, TV, strømmetjenester med bevegelige bilder, dataspill, teater, litteratur, blader eller aviser i løpet av de siste 2 månedene?» Flere svar var mulig.

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Antall intervjuer	2092	403	400	205	405	400	101	100	78
Dansk	33 %	80 %	15 %	52 %	21 %	20 %	88 %	48 %	19 %
Finsk	20 %	4 %	85 %	7 %	2 %	6 %	5 %	1 %	35 %
Islandsk	5 %	2 %	4 %	85 %	3 %	4 %	12 %	0 %	5 %
Norsk	37 %	28 %	24 %	32 %	67 %	32 %	41 %	6 %	26 %
Svensk	58 %	27 %	76 %	25 %	30 %	85 %	26 %	3 %	71 %
Færøysk	1 %	2 %	0 %	3 %	0 %	0 %	80 %	0 %	0 %
Grønlandsk	1 %	3 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	27 %	0 %
Engelsk	96 %	96 %	98 %	98 %	93 %	96 %	95 %	95 %	96 %
Et nasjonalt minoritetsspråk som kvensk, tysk, meänkieli, samisk, jiddisk, russisk eller romani	11 %	14 %	28 %	1 %	3 %	3 %	3 %	0 %	5 %
Et ikke-nordisk språk, uansett hvilket, utenom engelsk	50 %	57 %	55 %	47 %	35 %	53 %	20 %	2 %	48 %
Ikke noe av dette	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Netto: Minst ett skandinavisk språk (DK, NO, SE)	82 %	85 %	77 %	63 %	72 %	88 %	90 %	48 %	75 %
Netto: Minst ett nordisk språk	85 %	85 %	96 %	92 %	72 %	88 %	92 %	51 %	78 %

7. Konsumerer kultur på minst ett annet nordisk språk (spørsmål 6)

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Ja	46 %	41 %	77 %	64 %	34 %	39 %	90 %	48 %	52 %
Nei	54 %	59 %	23 %	36 %	66 %	61 %	10 %	52 %	48 %

**8. «Hva er det som gjør at du har valgt film, TV, strømmetjenester med bevegelige bilder, dataspill, teater, litteratur, blader eller aviser på andre nordiske språk?»
Flere svar var mulig.**

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Antall intervjuer	1084	164	312	134	137	154	91	48	44
Fordi innholdet interesserer meg	63 %	59 %	69 %	61 %	53 %	65 %	51 %	35 %	51 %
Fordi det er underholdende	42 %	56 %	40 %	68 %	38 %	35 %	78 %	44 %	34 %
For å lære å forstå disse språkene	23 %	25 %	34 %	36 %	20 %	10 %	18 %	23 %	33 %
Fordi det gir nye kulturelle inntrykk	18 %	30 %	16 %	34 %	16 %	14 %	18 %	4 %	18 %
Fordi jeg selv har tilknytning til landet	9 %	12 %	10 %	25 %	8 %	6 %	12 %	4 %	14 %
Andre årsaker	15 %	15 %	6 %	6 %	27 %	19 %	12 %	2 %	12 %
Velger bare film, TV, strømmetjenester med bevegelige bilder, dataspill, teater, litteratur, blader eller aviser på språk jeg forstår	3 %	4 %	3 %	1 %	4 %	1 %	3 %	10 %	2 %
Vet ikke	2 %	2 %	1 %	1 %	4 %	3 %	1 %	0 %	2 %

**9. «Hvilke språk bruker du når du skriver i sosiale medier?
Angi gjerne flere svar hvis du bruker forskjellige språk i
ulike sammenhenger.»**

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Dansk	22 %	93 %	0 %	6 %	0 %	0 %	33 %	37 %	0 %
Finsk	18 %	0 %	93 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %
Islandsk	2 %	1 %	0 %	97 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Norsk	19 %	2 %	0 %	2 %	91 %	1 %	3 %	0 %	0 %
Svensk	36 %	1 %	11 %	2 %	0 %	93 %	1 %	0 %	96 %
Færøysk	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	86 %	0 %	0 %
Grønlandsk	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	69 %	1 %
Engelsk	63 %	69 %	75 %	71 %	45 %	62 %	55 %	30 %	64 %
Et nasjonalt minoritetsspråk som kvensk, tysk, meänkieli, samisk, jiddisk, russisk eller romani)	1 %	1 %	2 %	1 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Et ikke-nordisk språk utover engelsk	9 %	10 %	5 %	7 %	7 %	12 %	0 %	0 %	4 %
Bruker ikke sosiale medier	2 %	2 %	1 %	1 %	1 %	3 %	1 %	2 %	2 %
Netto: Anvender minst ett skandinavisk språk (DK, NO, SE)	76 %	93 %	11 %	9 %	91 %	93 %	33 %	37 %	96 %
Netto: Skriver på hovedspråket	93 %	93 %	93 %	97 %	91 %	93 %	86 %	69 %	96 %

**10. Skriver på minst ett annet nordisk språk i sosiale
medier**

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
Ja	4 %	3 %	11 %	10 %	1 %	1 %	33 %	37 %	7 %
Nei	96 %	97 %	89 %	90 %	99 %	99 %	67 %	63 %	93 %

11. «Hva avgjør hvilket språk du bruker i sosiale medier?»

Flere svar var mulig.

	Norden	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Færøyene	Grønland	Åland
At så mange som mulig skal forstå det jeg skriver	58 %	61 %	66 %	60 %	50 %	53 %	59 %	57 %	67 %
At mine venner bruker det	54 %	62 %	59 %	62 %	47 %	48 %	71 %	30 %	43 %
Hvor godt jeg behersker språket	27 %	39 %	25 %	44 %	24 %	20 %	24 %	10 %	11 %
Om språket er en del av min identitet	25 %	38 %	27 %	31 %	22 %	15 %	30 %	10 %	11 %
Om språket er en del av min kultur	24 %	39 %	21 %	36 %	21 %	17 %	35 %	17 %	9 %
Om det er teknisk mulig	21 %	32 %	20 %	34 %	18 %	14 %	17 %	7 %	7 %
Andre årsaker	14 %	15 %	6 %	13 %	18 %	17 %	5 %	3 %	10 %
Bruker ikke noe annet språk enn mitt eget	2 %	1 %	1 %	3 %	2 %	2 %	7 %	0 %	1 %
Vet ikke	2 %	0 %	1 %	1 %	5 %	2 %	2 %	0 %	0 %

Vedlegg 2: Metode

Nordens sammenlagte resultat er vektet ut fra de ulike landenes innbyggertall

Land	Proporsjon
Sverige	35,8%
Norge	20,4%
Danmark	22,7%
Finland	19,1%
Island	1,5%
Åland	0,1%
Færøyene	0,2%
Grønland	0,2%

Feilmarginen på totalnivå er beregnet ut fra to utfall. Dels med et utfall på 20/80, der feilmarginen beregnes til 1,8 prosent, og dels med et utfall på 50/50, der feilmarginen beregnes til 2,2 prosent. I landene hvor det er gjennomført 400 intervjuer, er feilmarginen på utfallet 20/80 3,9 prosent, og for utfallet 50/50 er feilmarginen 4,9 prosent.

Feilmarginer:

2092 intervjuer	400 intervjuer
Ved utfall 20/80: 1,8 prosent	Ved utfall 20/80: 3,9
Ved utfall 50/50: 2,2 prosent	Ved utfall 50/50: 4,9

Antall som er intervjuet:

Land	Antall intervjuer
Sverige	400
Norge	405
Danmark	403
Finland	400
Island	205
Åland	78
Færøyene	101
Grønland	100

Vedlegg 3: Fremtidens kompetanser – Nordisk ministerråd for utdanning og forskning

Nordisk ministerråd ønsker å bidra til at alle borgere i Norden er best mulig rustet til å møte en kompleks fremtid. Ministerrådet for utdanning og forskning jobber med å utvikle fremtidens kompetanser. Et viktig innsatsområde er språk, og arbeidet skal styrke den gjensidige forståelsen mellom nabolandene og bidra til kunnskap om Nordens språk, tegnspråk og nasjonale minoritetsspråk. Barn og unge står sentralt.

Et annet sentralt innsatsområde er mobilitet. Til grunn for Nordisk ministerråds mobilitetsaktiviteter ligger antagelsen om at språk- og kulturforståelse øker interessen og motivasjonen for å studere eller arbeide i et naboland, og at det således er et gjensidig samspill mellom mobilitetstiltak og tiltak på språkområdet. De unge selv mener også det. Noen utvalgte unge mennesker fra hele Norden møttes i desember i 2019 på Island for å diskutere språk. Etter tre dager med debatt var budskapet til politikerne klart. De etterlyste nytenkning i språkundervisningen og flere muligheter til å møtes fysisk. De uttrykte tydelig at det å få sjansen til å treffe jevnaldrende nordboere kan bryte språkbarrierene. De foreslo flere utvekslingsmuligheter og praksisplasser i nabolandene som en god mulighet til å øke gjensidig forståelse.

Støtteprogrammene til Nordisk ministerråd, Nordplus og Volt skal nettopp bidra til økt bevegelse over grensene på utdanningsområdet, både for nordiske videregående elever, studenter ved høyere utdanning og for undervisere. Mobilitetsområdet står høyt på den nordiske dagsordenen og er et ledd i Nordisk ministerråds visjon om å bli verdens mest integrerte og bærekraftige region innen 2030.

Fremtiden kommer ikke av seg selv, men den skapes. I en uforutsigbar verden er kanskje nordisk samarbeid nå viktigere enn noen gang. Det er således et stort poeng å ta vare på de elementene som styrker vår samhørighet.

Vedlegg 4: Nordiske avtaler om språk

Mange av de nordiske avtalene handler om språk, både som et redskap til å styrke mobilitet, samhandling og integrasjon i Norden, og som en del av det å skape samhørighet, fellesskap og en nordisk identitet.

Helsingforsavtalen la i 1962 det formelle grunnlaget for det nordiske samarbeidet. Språk, utdanning og kultur var allerede da ansett som en vesentlig del av samarbeidet. I artikkel 8 står det at:

«Undervisningen og utdannelsen i skolene i de nordiske land skal i passende omfang omfatte undervisning om språk, kultur og alminnelige samfunnsforhold i de øvrige nordiske land, herunder Færøyene, Grønland og Åland.»

Da de nordiske landene i 1971 inngikk avtalen om kulturelt samarbeid, ble språk og utdanning bekreftet som en sentral del av samarbeidet i artikkel 3. Der avtalte partene blant annet at de skulle fremme undervisningen i de andre nordiske landenes språk, kultur og samfunnsforhold.

Språkkonvensjonen fra 1987 handler om retten til å bruke et av de fem statsbærende språkene i kontakten med myndighetene ved behov under opphold i et annet nordisk land.

Språkdeklarasjonen fra 2006 formulerer mål som en nordisk språkpolitikk skal tilstrebe, herunder at alle nordboere skal kunne kommunisere med hverandre, først og fremst på et skandinavisk språk. Ansvar for oppfølgingen av språkdeklarasjonen er nasjonalt, og deklarasjonen er ikke juridisk bindende. Dette innebærer at lovgivning, offentlige forpliktelser, prioritering og finansiering av tiltak kan variere i de fem nordiske landene og Færøyene, Grønland og Åland.

Kilder

Andreasson, U., & T. Stende, «Ett värdefullt samarbete», i *NMR Analyse* 2017:3 (2017)

Bleses et al., «Early vocabulary development in Danish and other languages; A CDI-based comparison», i *Journal of child language* 35:3 (2008)

Brink, E.T., *Man skal bare kaste sig ud i det – En interviewundersøgelse af unge i Nordens nabosprogsforståelse i praksis* (2016)

Christensen, R. og M. Bacuin, «Dansk og svensk – fra nabosprog til fremmedsprog?», i *Språk i Norden*, (2013) s. 67–82

Delsing, L.-O. & K.L. Åkesson, «Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska», i *TemaNord* 2005:573 (2005)

Frøshaug, A.S. & U. Andreasson, «Demokrati og klimaengasjement i Norden: Felles retning, ulike løsninger», i *NMR Analyse* 2020:2 (2020)

Lärarnas Riksförbund, *Nordiska språk i svenskundervisningen – en promemoria från Lärarnas Riksförbund* (2012)

Norden.org: *Finsk og islandsk får en stærkere stilling i Nordisk Råd*. <https://www.norden.org/da/nyhed/finsk-og-islandsk-far-en-staerkere-stilling-i-nordisk-rad>. Publisert 31.10.18

Sletten, I.S. (red.), «Nordens språk med rötter och fötter», i *Nord* 2004:9 (2004)

Språkrådet: *Unge snakkar engelsk med danskar*, <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2019/unge-snakkar-engelsk-med-danskar/> Publisert 28.3.19

Om denne publikasjonen

Har Norden et språkfelleskap?

Andrea Skjold Frøshaug og Truls Stende

Nord 2021:001

ISBN 978-92-893-6848-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-6849-0 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2021-001>

© Nordisk ministerråd 2021

Layout: Mette Agger Tang

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom bidrar til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 København

www.norden.org

Les flere nordiske publikasjoner: www.norden.org/no/publikasjoner

Denne rapporten handler om unges holdninger til språk og kultur i Norden. Rapporten har en tydelig kobling til Nordisk ministerråds visjon for 2030, hvor et av målene er å øke barn og unges kunnskaper om nabolandenes språk og kultur.